

Jiří Rejzek*

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Praha

Názvy zimních přepravních prostředků ve slovanských jazycích a jejich původ

Domov Praslovanů se rozkládal v mírném klimatickém pásu severovýchodní Evropy, jak se tradičně soudí, zřejmě někde mezi Vislou a Dněprem. Můžeme tedy předpokládat, že staří Slované měli zkušenosti se sněhem a ledem a pohybem na nich. Žádný z názvů zimních dopravních prostředků nemá jasné příbuzenstvo v jiných indoevropských jazycích, můžeme tedy soudit, že tyto prostředky se vyvíjely až na půdě jednotlivých indoevropských větví a v závislosti na přírodních podmínkách. Na základě tvoření a distribuce výrazů pro tyto prostředky v jednotlivých slovanských jazycích pak můžeme odhadovat stáří těchto pojmenování.

Nedokážeme říci přesně, jaké přepravní prostředky Slované pro pohyb na sněhu a ledu používali. V našem příspěvku se zaměříme na tři základní prostředky, které se používají dodnes a slouží především pro zábavu a sport, ačkoliv jejich původní účel byl zjevně ryze praktický.

SANĚ

Saně jsou zřejmě nejstarší slovanský zimní dopravní prostředek, podle všeho již praslovanského stáří, ovšem bez zjevných indoevropských paralel. V. Machek (1968: 537) píše: „Ku podivu nemají indoevropské jazyky společné jméno pro

* Doc. PhDr. Jiří Rejzek, Ph.D., Faculty of Arts, Charles University, Prague, Czech Republic.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1834-9668>.
e-mail: jiri.rejzek@ff.cuni.cz.

sáně, ač pro sníh a zimu mají...“. To ovšem zas tak překvapivé není. Názvy prostředků – snad kromě těch úplně základních, jako je ‘vůz’ (ie. **wogʰo-*) či ‘jho’ (ie. **yugo-*) – indoevropské jazyky obvykle nesdílejí.

Slovo pro ‘saně’ je všeslovanské: č. *saně*, *sáně*, slk. *sane*, hl. *sanje*, dl. *sańe*, p. *sanie*, polab. *sonai*, br., r. *sáni*, ukr. *sány*, sln. *saní*, s./ch. *sàoni*, *sana*, mak. *sanka*, bulh. st. *sáni*, vše z psl. **sani*, **sanь* (srov. Matzenauer 1892: 245; Machek 1968: 537; Kopečný et al. 1981: 317). Jde podle všeho o *i*-kmenové femininum (většina zsl. forem ovšem má koncovky *a*-kmenové), které však nemá jasnou etymologii. Hláskoslovně nemůže obstát srovnání se švéd. *kana*, dán. *kane* ‘žebro’, což připouští již A. Matzenauer (l.c.). Nejčastěji se přijímá spojení s lit. *šonas*, lot. *sāns* ‘strana, bok’, se kterým přišel v roce 1894 jako první J. Zubatý (citováno podle Zubatý 1945: 115) a které předpokládá původní význam ‘žebro’ (srov. lit. *šónkaulis* tv.) a pak metaforické přenesení na saně podle jejich žebrovitého tvaru (Zubatý uvádí paralelu ve sti. *prštiš*, *pársuš* ‘žebro’ a *pārsvām* ‘strana’ i v č. *žebřík* od *žebro*, také na základě podobnosti).

S různou mírou jistoty přijímají např. Holub/Kopečný 1952: 327; Fraenkel 2: 1022; Preobraženskij 1958: 250; Machek 1968, l.c.; Vasmer 3: 557; Schuster-Šewc 17: 1269; Snoj in Bezljaj 3: 217; Králik 2015: 521 i Derksen 2008: 443, který rekonstruuje jako baltoslovanské východisko **šaḍnas*, *šaḍnis*. Poněkud odlišnou motivaci navrhuje W. Borys (2005: 538), který uvažuje o původním významu ‘kost’ a pojmenování podle materiálu, ze kterého byly dřevní saně vyráběné (srov. i brusle, s. 151–152), podobně W. Smoczyński (2018: 1418), který pracuje s předpokladem, že sanice byly vyrobené ze zvířecích žeber. Použití kostí pro podobné účely však odpovídá spíš pozdní době kamenné, kdy Slované ještě rozhodně nebyli zformováni jako etnická skupina. Nicméně i pouhé spojení psl. **sani*, **sanь* s výše uvedenými baltskými slovy přináší několik problémů: 1) nepodložený předpoklad, že původní význam slova byl ‘žebro’; 2) nejistý předpoklad, že saně byly nazvány podle podobnosti se žebry; 3) rozdíl v kmenovém zakončení slovanských a baltských slov; 4) nejasné další indoevropské souvislosti slova (srov. např. Fraenkel 2: 1022).

Jiné etymologické řešení nabízí K. Moszyński (1957: 215). Vychází z toho, že původní singulárové apelativum (podle něho v podobě **sana* či **sanja*) znamenalo ‘sanici’, tedy podélnou, vpředu zahnutou konstrukci, po které se saně smýkají. Na základě sln. *rtiče*, r. *narty* ‘saně’ (vedle p. *narty* ‘lyže’) od psl. **rьtь* ‘špička, vrcholek’ pak usuzuje na původní význam ‘lyže’ s motivací ‘něco špičatého’. I v tomto případě by tedy motivace pojmenování vycházela z tvaru sání. Etymologické východisko potom vidí v ie. **kʷō-* ‘ostřit, být ostrý’ (srov. Pokorny 1: 542); dodáváme, že hypotetické pozdně ie. **kʷōni-* by pak mělo z hlediska slovo tvorby nejbližší příbuzné v av. *saēni* ‘špička, vrcholek’ a stisl. *hein*, angl. *hone* ‘brus, brousek’, což ovšem nevyznívá příliš přesvědčivě i vzhledem k tomu, že ve zmíněných slovech se počítá s *i*-ovým rozšířením kořene (LIV 320 proto rekonstruuje ie. **keh₃(i)*, žádný slovanský kognát neuvádí). Za možné, ač neprokazatelné považuje toto spojení Snoj in Bezljaj (3: 218).

Pozornost pochopitelně vzbuzují podobná slova ve stejném významu v ugrofinských a altajských jazycích – sámské *č'oni*, mansijské *šun*, burjatské *sani*, tat. *čana*, kaz. *šana*, kalmycké *tsanə*, mong. *čana*. Za výpůjčku z ugrofinských jazyků považoval slov. **sani* E. Kalima (1910: 183), to se však většinou odmítá stejně jako souvislost s altajskými jazyky (Vasmer 3: 557; možnost opačné výpůjčky z praslovanštiny do ugrofinštiny připouštějí Snój in Bezlaž (3: 218) a s otazníkem Machek 1968: 537). Proti výpůjčce v praslovanštině svědčí i expanze slovanského slova do okolních jazyků (maď. *szán*, *szánkó*, rum. *sănie*, alb. *saj*, lot. *sānus*, est. *sān*), jež naznačuje, že jde o vlivné kulturní slovo.

Nejasné je spojení s č. *saň* a csl. *sanь* 'drak', které také nemá zřejmou etymologii (srov. ESJS 13: 794). Spojitost se hledá na základě podobného pohybu, tedy v obou případech by šlo o něco, co se sune, plazí apod. Sémantickou paralelu lze najít v r. *póloz* 'sanice (u saní)' i 'užovka', nářečně i 'velký had, drak' (srov. Vasmer 3: 557; ESJS 1.c.).

Neuspokojivost dosavadních výkladů nás nutí hledat jiné etymologické řešení. Výklady slova pro sáně u J. Zubatého a K. Moszyńského vycházejí z jejich fyzické podoby, zdá se však – i s ohledem na možné spojení se slovem *sanь* 'drak' a situaci v jiných jazycích –, že hlavním motivačním prvkem pojmenování by měl být jejich pohyb (srov. něm. *Schlitten*, angl. *sledge*, fr. *luge* aj., které vycházejí ze sloves s významem 'klouzat'). V rámci možných indoevropských kořenů by snad přicházel v úvahu kořen **sāg-* 'slídit, pátrat' (Pokorny 2: 876), v laryngální rekonstrukci **seh₂g-* 'jít po stopě' (LIV 520), s nímž se dosud pro baltoslovanštinu nepočítalo, je však zastoupen v germánštině (gót. *sōkan* 'hledat', něm. *suchen*, angl. *seek* tv.), stir. *-saig* 'sleduje, hledá', lat. *sāgiō* 'bystře vnímat, věřit, čenichat', chet. *sākiya-* 'vyjevit, odhalit'. Vztah mezi významy 'jít po stopě' a 'klouzat' je dobře vidět na psl. **slěditi* 'slídit, pronásledovat' a příbuznými lit. *slýsti* 'vyklouznout, smeknout se', stangl. *slīdan* 'klouzat', střhn. *slīten* tv., něm. *Schlitten* 'sáně', ř. *olisthánō* 'klouzat, smekat se', jako ie. východisko se rekonstruuje *H₃sleidh-* 'být kluzký, vyklouznout' (LIV 307; ESJS 14: 837). Slovo pro sáně by muselo být odvozeno sufixem *-sni* (případně *snā*), nikoliv pouze *-ni* (*-nā*), protože v tom případě by se souhlásková skupina *-gn-* nezjednodušovala (**sāgsni* > **sanь* podobně jako **louksnā* > **luna*). Původní význam by mohl být podobný, jaký se předpokládá pro psl. **slědbь*, tedy 'stopa po saních nebo voze' (srov. ESJS 14: 837), z toho pak metonymií 'sáně'. Určitou slabinou tohoto výkladu je malá produktivita praslovanského sufixu *-sni*, jehož výskyt je omezen na deriváty od sloves vyjadřujících hlasové projevy (**pěsnь*, **basnь*, **vasnь*), podobně řídký je případný sufix *-snā* (Matasović 2014: 45, 108).

LYŽE

Lyže jsou obecně jedním z nejstarších zimních přepravních prostředků. Vznikly pravděpodobně ze starších sněžnic jejich postupným prodlužováním a zužováním, nejstarší archeologické nálezy jsou již od 6. tisíciletí př. n. l. v severním Rusku a Skandinávii (EB *Skiing*; ESSJa 17: 60–61). Indoevropanům, jejichž pravlast se klade do stepní oblasti severně od Černého moře, byly sněžnice i lyže patrně neznámé. Otázkou je, zda můžeme počítat s praslovanským stářím tohoto přepravního prostředku.

Pozdně praslovanský výraz pro lyži by mohlo odrážet r. *lyža*, doložené od 12. stol. (Vasmer 2: 540; ESSJa 17: 60; Černych 1: 492), ukr. a br. *lýžva*. Tyto výrazy se spojují s r. *lyzgát* ‘klouzat po ledě’ a dále s ie. **(s)leug-* ‘klouzat (se)’ (srov. lit. *šliaūžti* ‘plazit se, lézt’, niz. *sluiken* ‘propašovat’, něm. *Schlauch* ‘hadí kůže; hadice’) (Vasmer 2: 540; Sławski 5: 439; Černych 1: 492), podle jiných výkladů spíš z **lūg-j-* od ie. **leug-* ‘ohýbat’ (lit. *lūgnas* ‘pružný, ohebný’, ř. *lygizō* ‘ohýbám, otáčím’), tedy ‘něco ohnutého’ (Bańkowski 2: 114; srov. i Králik 2015: 337). ESSJa (17: 61) neodmítá ani starší výklad Mikkoly (1894: 137), který předpokládá spojení s nepřiliš jasným psl. **lžica* ‘lžíce’.

Z r. *lyža* je přejato č. *lyže*, z toho pak slk. *lyža*. Jde o novější přejetí, v Jungmannově slovníku je ještě nenajdeme, podle Machka (1968: 345) pochází z 90. let 19. století. Podobné je i starší pol. *łyża* ‘primitivní krátká lyže’, které by ale snad mohlo být i domácího původu – F. Sławski (5: 448) a W. Borys (2005: 307) na jeho základě rekonstruuji praslovanské nářeční (severoslovanské) **lyzi, lyžbve*. Ve svém hesláři má psl. **lyža* i ESSJa (17: 60); v hesle uvádí i polské výrazy, i když níže zmiňuje, že jsou spíše považovány za výpůjčky z východoslovanských jazyků.

Současná polština pro lyže používá výraz *narty*, který je ještě v 15. stol. doložen ve významu ‘vršky střevíců’ či ‘řemeny, jimiž se přivazuje obuv k nohám’ (Borys 2005: 352). Tyto významy mají blízko k významu českého *nárt* ‘vrchní část chodidla mezi prsty a kotníkem’ (v polštině nářeční *nart* ve stejném významu), asi ze spojení **na rbtě*, případně **na rbtv* ‘na špičku, na konec’ od psl. **rbtv* ‘špička, vrcholek, zobák’. Motivací by tady byl tedy spíš způsob upevnění lyží než jejich tvar. Bańkowski (2: 270) upozorňuje i na význam ‘druh saní’, který se objevuje ve východoslovanských jazycích (r. *narta*) a jež lze sotva od západoslovanských slov oddělit, i když existují podobná slova v ugrofinských jazycích (k tomu viz podrobněji Vasmer 3: 46).

Jasná je motivace i tvoření u hl. *sněhaki*, dl. *sněgaki*, podobně i u sln. *smučí*, *smúče*, *smúčke* (tak i s./ch.) od *smučáti* ‘klouzat, smýkat’. Bulharština a makedonština (částečně i srbská) přejímají novější a původem norské *ski* (v podobě *ski*, resp. *skii*, v srbské *skije*) stejně jako většina ostatních evropských jazyků (přibližně kromě baltských jazyků a finštiny). Norské slovo je z původního stisl. *skīð* ‘odštěpený kus dřeva, sněžnice’ (odpovídá něm. *Scheit* ‘poleno, štěpina’, slov.

i *scheiden* ‘oddělovat, odlučovat’) (EWD 1299). To potvrzuje jednak, že se lyže skutečně vyvinuly ze sněžnic (jež v primitivní podobě tvořil odštěpený kus dřeva, neopracovaná dřevěná deska), jednak to, že norština měla při šíření tohoto prostředku v moderní době silný vliv (srov. i r. *norvežskie lyži* užívané na počátku 20. století pro úzké běžecké lyže, ESSJa 17: 61).

BRUSLE

Nejstarší brusle zřejmě byly kostěné, používali je předchůdci dnešních Finů již několik tisíc let př. n.l. pro pohyb na zamrzlých jezerech. Kovové brusle připínané řemínky se v Evropě objevily nejpozději v pozdním středověku v Nizozemí (EB, *Ice-skating*). Slovanské jazyky (ani ty areálové a příbuzensky nejbližší) nemají pro brusle společný název, což svědčí o tom, že jejich používání se rozšířilo až relativně pozdě. Ze všech tří zkoumaných přepravních prostředků jsou tedy pojmenování bruslí ve slovanských jazycích nejrozmanitější.

Č. *brusle* není úplně jasné. V dnešním významu se objevuje asi na začátku 19. stol. (Jungmann 1: 192), poprvé je však doloženo už u Komenského jako druh obuvi (střevíců) (Nejedlý 2010, s.v.). S tím úplně nekoresponduje výklad vycházející z původního *kosle*, *kūsle* (dnes nářeční) ‘brusle’ od *koslat’ se* ‘kolébavě jít’, které by se přes podobu *krusle* (uvedené u Jungmanna 2: 208 s odkazem na Rosu) dostalo až k *brusle* příkloněním k *brousit* údajně podle něm. *schleifen* ‘bruslit, klouzat se’ i ‘brousit’ (Machek 1968: 70, 280). Snad se lze obejít i bez německého vlivu a počítat přímo s odvozením od č. *brousit* (Rejzek 2015: 100). Nelze vyloučit ani kontaminaci *krusle* a *brousit*, případně formální příklonění k výše zmíněnému *brusle* ‘druh obuvi’. Machek zmiňuje i „beletristické“ spojení slova *brusle* s *bruselský*, *Brusel*, což však bude nejspíš lidová etymologie.

Zajímavé etymologické souvislosti má i slk. *korčula*, které bylo přejato z maď. *korcsolya* tv., původně ‘zařízení používané při práci se sudy’ (tak i starší slk. *korčola*), srov. i maď. *korcsolyázik* ‘klouzat na bruslích’ i ‘válet vinné sudy’ (Králik 2015: 289). Pohyb na bruslích je tu tedy asociován s klouzavým pohybem při válení sudů. Východiskem maďarského slova je asi it. *chiocciola* ‘hlemýžď; točité schody; kolo na dopravování vody apod.’, to pak je přes lat. *coc(h)lea* z ř. *kochlias* ‘hlemýžď se zakroucenou ulitou’ (Králik, l.c.).

Polština užívá pro brusli slovo *łyżwa*, které má stejný původ jako východoslovanská slova pro ‘lyže’, v polštině se užívá i ve významu ‘sanice u saní’. Lindeho slovník ještě tyto významy nezná, význam ‘železo připínající se k obuvi k jízdě na ledě’ však najdeme u Mickiewicze (Sławski 5: 447). Ve starší polštině (2. pol. 18. století) je doložen význam ‘plochý podlouhlý člun; ponton’, Orgelbrandův slovník z r. 1861 pak uvádí význam ‘dlouhá deska přivazovaná pod chodidla k chození po sněhu nebo klouzání se’ (Sławski, l.c.), tedy vlastně primitivní sněžnice.

Dolní lužičtina má pro brusle hned tři pojmenování: *šufility*, *zelezka* a *suwanki* (Jannasch 1990: 248). Základním výrazem jsou *šufility*, znamenající kromě bruslí i ‘malé sáně’. Slovo je z něm. *Schubschlitten*, doslova ‘tlačné sánky’, forma s *-f-* naznačuje dolnoněmecký vliv (*schufsleder*) (Schuster-Sewc 19: 1481). Zbylé dva výrazy jsou etymologicky jasné (‘želízka’, resp. ‘co slouží k posouvání’). Horní lužičtina má ve spisovném jazyce *smykače* (s jasnou motivací od *smykač* ‘tlouci’ i ‘bruslit’, v obecném jazyce pak také *železki*, případně *šlytšuhi* z něm. *Schlittschuh* ‘brusle (sg.)’ (Schuster-Sewc, l.c.)

Zajímavou motivaci má r. *kon’ki*, br. *kan’ki*, které je odvozeno od *kon’* ‘kůň’. Je to údajně podle koňské hlavy, která byla znázorněna v přední části bruslí. Slovo samotné je doloženo od konce 18. stol., ale bruslení na takových bruslích je známo už od dob Petra Velikého, tedy z přelomu 17. a 18. století (Černých 1: 426). Z ruštiny je přejato bulh. *kǎnki* s redukcí vyslovovaného ruského *a* na *ǎ* (BER 3: 195).

V dalších slovanských jazycích je jasná motivace klouzavým pohybem – ukr. *kovzan* od *kovzatyjsja*, sln. *drsalice* od *dr sati se*, s./ch. *klizaljka* od *klizati se*, mak. *lizgalka*, *lizgavica* od *lizga se*, všechna slovesa – ač z různých základů – mají význam ‘klouzat se’.

Závěr

Ze tří základních výrazů pro prostředky sloužící k přepravě po sněhu a ledu je pouze jeden obecně praslovanský – nejasné psl. **sani*, které je zastoupeno ve všech slovanských jazycích a expandovalo i do jazyků okolních. Pro lyže snad můžeme počítat s praslovanským nářečním (vsl., severosl.) **lyži*, *lyžve*, ostatní výrazy jsou novější, někdy přejaté. Nejrozmanitější jsou výrazy pro brusle, s nimiž se slovanské jazyky seznámily až v moderní době (názvy se v jednotlivých jazycích formovaly zhruba od 17. století), přesto jsou v některých případech starší než slova pro lyže.

Výrazy pro zmíněné přepravní prostředky se někdy překrývají – p. *narty* ‘lyže’ i r. *narta* ‘saně’, vsl. *lyžva* ‘lyže’ i p. *lyžwa* ‘brusle’, dl. *šufility* ‘brusle’ i ‘malé sánky’. Je to způsobeno podobným způsobem pohybu u všech tří uvedených prostředků (klouzání po sněhu a ledě) i jejich podobnými tvary (dvě podlouhlé úzké konstrukce, u saní spojené, u lyží a bruslí samostatné a připevňované k noze).

Zkratky jazyků a dialektů

alb. – albánský	mong. – mongolský
angl. – anglický	niz. – nizozemský
av. – avestský	p. – polský
br. – běloruský	polab. – polabský
bulh. – bulharský	psl. – praslovanský
csl. – církevněslovanský	r. – ruský
č. – český	rum. – rumunský
dán. – dánský	ř. – řecký
dl. – dolnolužický	s./ch. – srbský a chorvatský
est. – estonský	slk. – slovenský
fr. – francouzský	sln. – slovinský
hl. – hornolužický	st. – starší
chet. – chetitský	sti. – staroindický
ie. – indoevropský	stir. – staroirský
it. – italský	stisl. – staroislandský
kaz. – kazašský	švéd. – švédský
lit. – litevský	tat. – tatarský
lot. – lotyšský	ukr. – ukrajinský
maď. – maďarský	vsl. – východoslovanský
mak. – makedonský	zsl. – západoslovanský

Jiné zkratky

aj. – a jiné	např. – například
ap. – a podobně	srov. – srovnej
l.c. – loco citato (na citovaném místě)	s.v. – sub voce (pod heslem)

 Literatura
 [References]

- Bańkowski A., 2000, *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. 1–2, Warszawa.
- BER = *Balgarski etimologičen rečnik*, ed. V. Georgiev et al., Vol. 1–, Sofija. [Български етимологичен речник, т. 1, ред. В. Георгиев и др., София 1962–].
- Bezłaj F., 1977–2005, *Etimološki slovar slovenskega jezika*, d. 1–4, Ljubljana.
- Boryś W., 2005, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków.
- Černych = Chernykh P.Ya., 1993, *Istoriko-etimologičeskij slovar' sovremennogo russkogo yazyka*, Vol. 1–2, Moskva. [Черных П.Я., 1993, *Историко-этимологический словарь современного русского языка*, т. 1–2, Москва].

- Derksen R., 2008, *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*, Leiden ; Boston.
- EB = *Encyclopedia Britannica. Skiing. Ice-skating* [online]. Dostupné z <https://www.britannica.com/sports/skiing> [citován stav z 10.08.2024].
- ESJS = *Etymologický slovník jazyka staroslověnského*, ed. E. Havlová et al., sv. 1–22, Praha 1989–2022.
- ESSJa = *Etimologičeskij slovar' slavyanskikh jazykov. Praslavyanskij leksičeskij fond*, Vols. 1–, ed. O.N. Trubachov, Moskva 1974–. [*Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд*, ред. О.Н. Трубачев, т. 1–, Москва 1974–].
- EWD = *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*, Berlin 1995.
- Fraenkel E., 1962–1965, *Litauisches etymologisches Wörterbuch*, Bd. 1–2, Heidelberg.
- Holub/Kopečný 1952 = Holub J., Kopečný F., *Etymologický slovník jazyka českého*, Praha.
- Jannasch K.-P., 1990, *Deutsch-niedersorbisches Wörterbuch*, Bautzen.
- Jungmann J., 1834–1839, *Slovník česko-německý*, d. 1–5, Praha.
- Kalima E., 1910, *Alte Berührungen zwischen den finnisch-ugrischen und slavischen Sprachen*, „Wörter und Sachen“, Bd. 2, S. 182–186.
- Kopečný F. et al., 1981, *Základní všeslovanská slovní zásoba* Praha.
- Králik Ľ., 2015, *Stručný etymologický slovník slovenčiny*, Bratislava.
- Linde S.B., *Słownik języka polskiego*, t. 1–5, Warszawa 1807–1814.
- LIV = *Lexikon der indogermanischen Verben. Die Wurzeln und ihre Primärstammbildungen*. Unter Leitung von H. Rix und der Mitarbeit vieler anderer bearbeitet von M. Kümmel, T. Zehnder, R. Lipp, B. Schirmer, Zweite, erweiterte und verbesserte Auflage bearbeitet von M. Kümmel und H. Rix, Wiesbaden: Reichert 2001.
- Machek V., 1968, *Etymologický slovník jazyka českého*, Praha.
- Matasović R., 2014, *Slavic Nominal Word-Formation*, Heidelberg.
- Matzenauer A., 1892, *Příspěvky k slovanskému jazykozpytu*, „Listy filologické“, roč. 19, č. 4, s. 241–256.
- Mikkola J., 1894, *Berührungen zwischen den westfinnischen und den slavischen Sprachen*, Helsingfors.
- Moszyński K., 1957, *Pierwotny zasięg języka prasłowiańskiego*, Wrocław.
- Nejedlý P. et al, *Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny* [online], Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2010. Dostupné z: <https://madla.ujc.cas.cz> [citován stav z 30.06.2022].
- Pokorny J., 1959–1969, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Bd. 1–2, Bern.
- Preobraženskij 1958 = Preobrazhenskij A.G., *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka*, Moskva. [*Преображенский А.Г., 1958, Этимологический словарь русского языка*, Москва].
- Rejzek J., 2015, *Český etymologický slovník*, Voznice.
- Schuster-Šewc H., 1978–1996, *Historisch-etymologisches Wörterbuch der ober- und niedersorbischen Sprache*, Bd. 1–24, Bautzen.
- Skok P., 1971–1974, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. 1–4, Zagreb.
- Sławski F., 1952–1982, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, t. 1–5, Kraków.

Smoczyński W., 2018, *Lithuanian Etymological Dictionary*, Berlin

Vasmer M., 1964–1974, *Etimologicheskij slovar' russkogo yazyka*, perevod s nemetskogo i dopolneniya O.N. Trubachev, Vols. 1–4, Moskva. [Фасмер М., 1964–1973, *Этимологический словарь русского языка*, перевод с немецкого и дополнения О.Н. Трубачева, Москва].

Zubatý J., 1945, *Studie a články*, sv. 1, Praha.

Summary

Names for winter means of transport in Slavonic languages and their origin

The article deals with the history and etymology of the basic means of transport on snow and ice in Slavonic languages – sledge, ski and skate. The oldest of these means is the sledge. The word for it (Proto-Slavonic **sani*, **saně*) is attested in all Slavonic languages and even expanded into some surrounding languages; its etymology, however, remains unclear. Among the expressions for ski, only East (North) Slavonic **lyža* can aspire to be a late Proto-Slavonic (dialectal) word. Other Slavonic words are newer, some of them even relatively late borrowings. The words for skates are the most diverse in Slavonic languages, with special motivations especially in North Slavonic languages, and reflecting their relatively late use in Slavonic territory (not before the late 17th century).

Keywords: etymology; Slavonic languages; winter means of transport.